

Kutatási jelentés

a Pes-kő-barlang (5343-1)
2025. évi kutatásáról

Készítette: Dr. Lengyel György
(Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ, Magyar Nemzeti Múzeum)

A jelentés bármely részének átvétele, újra közlése, csak a szerző engedélyével lehetséges

© Lengyel György, 2026

A Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézet (MNM–NRI) régészeti feltárást végzett a felsőtárkányi Pes-kő-barlangban 2025. szeptember 1. és 19. között.

A barlang Felsőtárkány felől, a Pes-kő-völgyön keresztül, a Pes-kő háztól induló útvonalon gyalog közelíthető meg (1. ábra). A Pes-kő lápáig turistaút vezet, onnan a jelzett ösvényről letérve érhető el a barlang. A munkálatok során más útvonalat nem használtunk. A Pes-kő házig személygépkocsival közlekedtünk. A barlangban egy időben legfeljebb öt fő dolgozott, naponta 8 és 16 óra között; hétvégeken nem folyt munka. A megvilágítást akkumulátoros LED-reflektorok biztosították. Feltárási tevékenységet kizárólag a barlang utolsó harmadában és az oldalsó teremben végeztünk.

Az üledéket geológiai rétegek szerint bontottuk, a rétegeket pedig 2 cm vastag mesterséges szintekre osztottuk. Minden egyes 2 cm-es szintből 50×50 cm-es felületről – a kötőrmelék kiválogatása után – a finom üledéket elcsomagoltuk. Az üledéket a barlangból elszállítottuk és iszapalással dolgoztuk fel.

Fő szelvényünk, az „A” jelű, a barlang vége felé helyezkedik el, és megegyezik a 2016-ban nyitott szelvénnel (2. ábra). Ezen a területen néhány négyzetméteren az ásatások által korábban érintetlenül hagyott üledéket terveztük feltárni. Ez a cél nem valósult meg, mert az ásatás megkezdése előtt meg kellett szüntetni a 2016-os szelvényfal szabálytalanságait (4–5. ábra). Ennek következtében az innen származó, érintetlen rétegből előkerült leletanyag döntő része a falak kiegyenesítéséből származik, és mindössze $0,5 \text{ m}^2$ felületen bontottunk régészetileg bolygatatlan üledéket. Itt vált megfigyelhetővé a barlang jelenleg elérhető leghosszabb, 1,9 m vastag rétegsora. A rétegződés általános jellemzője, hogy az üledékek nem különülnek el olyan élesen, mint a Szeleta-barlang vagy az Istállós-kői-barlang esetében. Ennek oka, hogy a rétegek felszíne gyakran gyűrtnek tűnik; az egyenetlen réteghatárok kialakulásának okát egyelőre nem ismerjük.

A „B” jelű (1×1 m-es) szelvényben 60 cm mélységig haladtunk, miután megállapítottuk, hogy ezen a területen a mellékterem üledékének felső rétege áthalmozott. Alatta sötétszürke–feketés színű, szintén áthalmozott, eredetileg holocén korú üledék következett. A sárga üledék régészetileg sterilnek bizonyult, míg a sötét réteg középső neolitikus Bükki kultúra kerámiatöredékeket és állatcsontokat tartalmazott. A „B” szelvényt ezt követően lezártuk.

A „C” jelű (2×1 m-es) szelvényben nagyrészt áthalmozott üledéket találtunk; ezek eltávolítása után jelentkezett az eredeti rétegsor. A legnagyobb mélység itt is 60 cm volt. A rétegek elhelyezkedése megfelelt Kadić Ottokár leírásainak, azzal a különbséggel, hogy a mi rétegtani beosztásunk részletesebb volt. Innen került elő egy hasított alapú, szarvasagancsból faragott vadászhegy, három darabra törve.

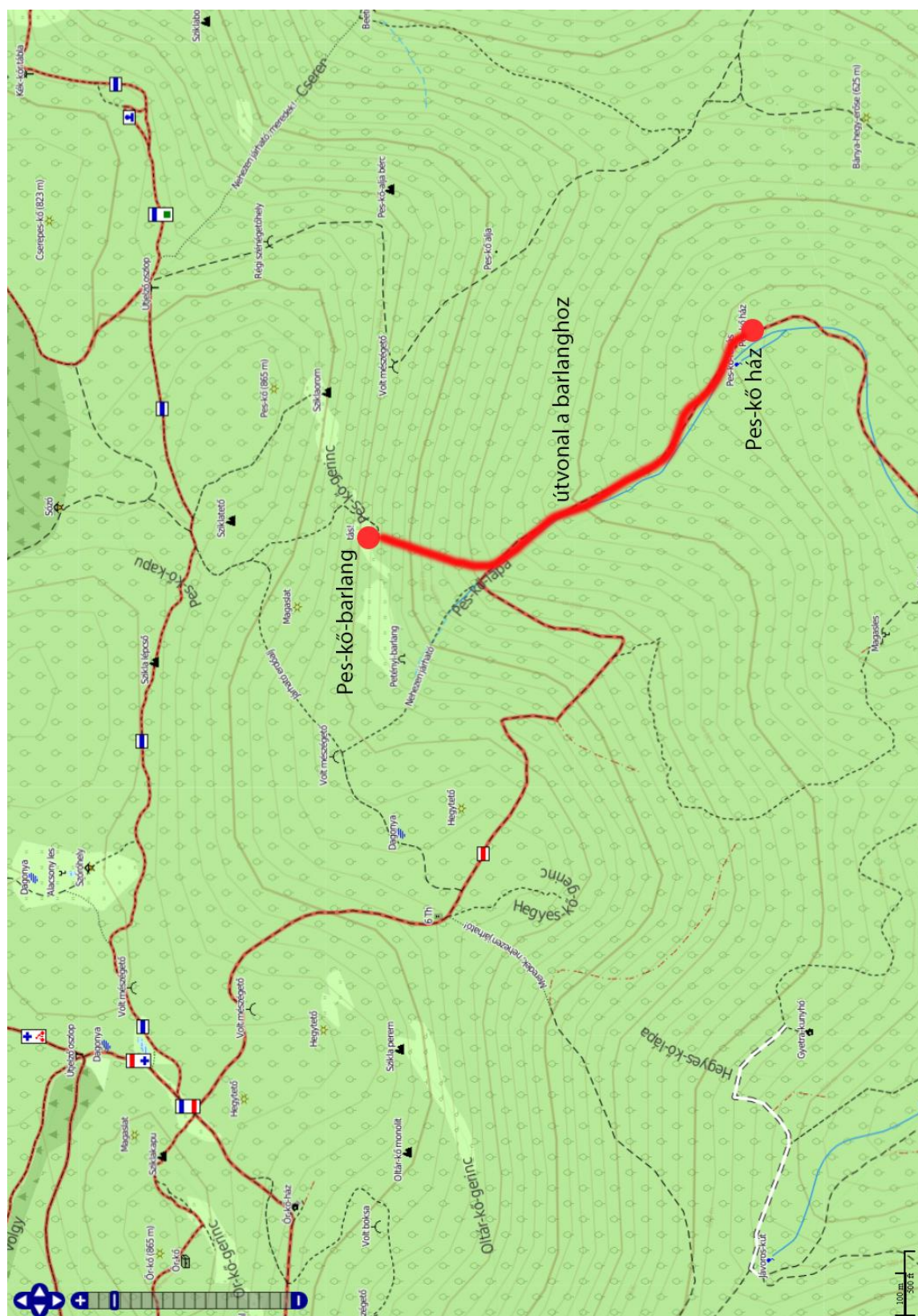
Mintákat vettünk radiokarbon-kormeghatározásra, üledékföldtani vizsgálatokra, ZooMS-analízisre, valamint ősi emberi DNS vizsgálatára.

A feltárást követően kitermelt üledékből visszamaradó kötőrmeléket a barlang fala mellett, a falat nem érintve, a szelvény közelében, geotextíliával borított felületen deponáltuk.

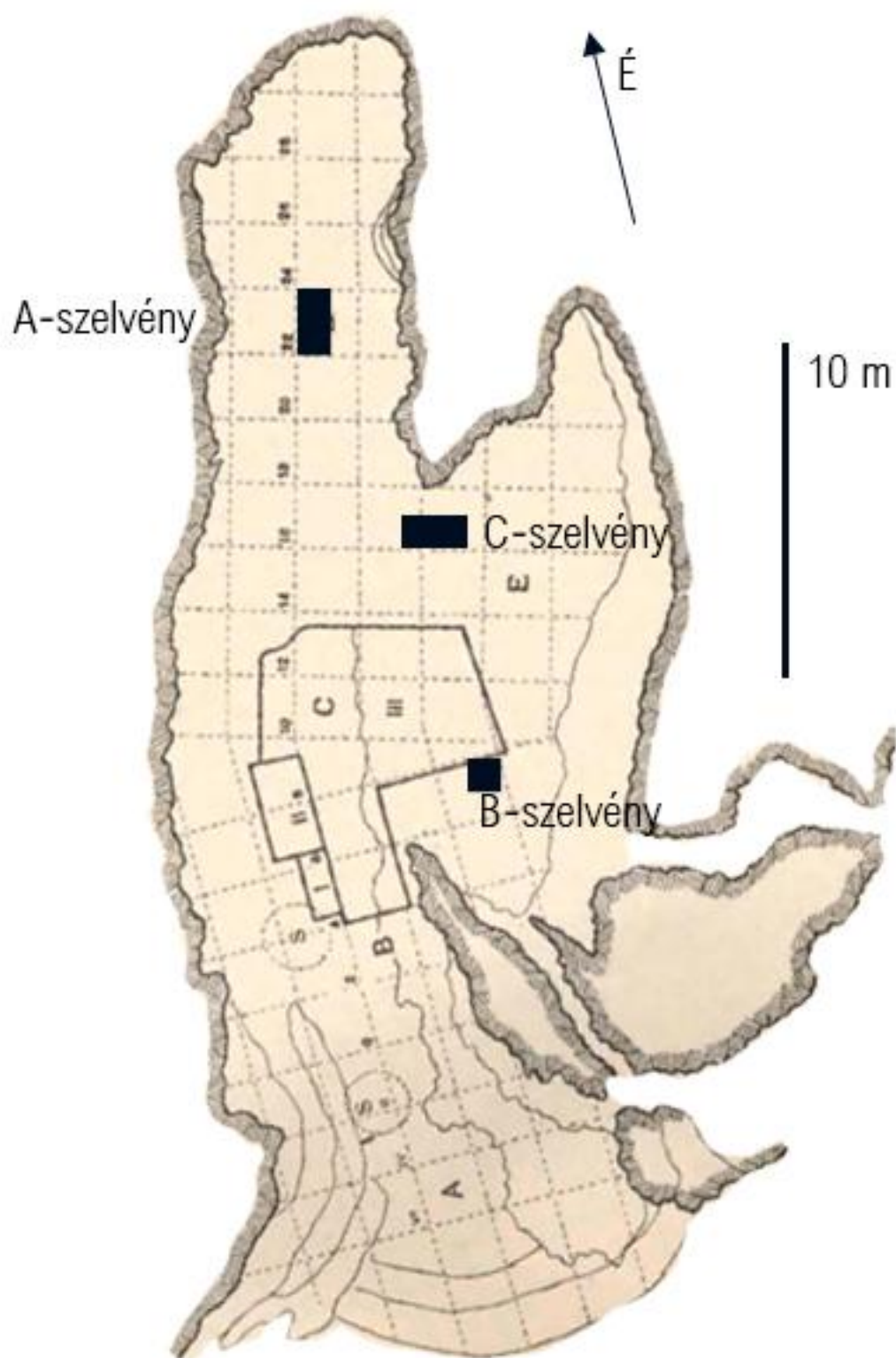
A munkaterületet a barlang bejáratánál piros-fehér szalaggal és figyelmeztető, veszélyt jelző táblával jelöltük.

A szelvények visszatemetését, valamint a munkálatok előtti felszíni állapot helyreállítását 2025. szeptember 19-ig elvégeztük. A metszetfalakat a visszatemetés előtt geotextíliával takartuk le.

Mellékletek

1. ábra: A Pes-kő-barlanghoz vezető útvonal a Pes-kő háztól.

2. ábra: A Pes-kő-barlang alaprajza.

3. ábra. A 2016-ban kiásott terület visszatöltve, a 2025-ös ásatás előtti állapotban.

4. ábra. a 2016-ban feltárt szelvény 2025-ben.

5. ábra. A 2016-os szelvény a falak kiegyenesítése után 2025-ben.

6. ábra. Az „A”-szelvény északi metszetsfala az érintetlen régészeti rétegekkel 2025-ben.

7. ábra. A 2025-ös „A”-szelvény nyugati fala.

8. ábra. Az „A”-szelvény geotextíliával betakarva betemetés előtt.

9. ábra. Az „A” szelvény visszatemetett állapotban 2025-ben.

10. ábra. A „B”-szelvény sekély metszete.

11. ábra. A „C”-szelvény keleti fala.

12. ábra. A „C”-szelvény, keleti nézet.

13. ábra. A „C”-szelvény geotextíliával betakarva betemetés előtt.

14. ábra. A „C”-szelvény visszatemetett állapotban.

Kutatási jelentés

a Szeleta-barlang (5363-1)
2025. évi kutatásáról

Készítette: Dr. Lengyel György
(Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ, Magyar Nemzeti Múzeum)

A jelentés bármely részének átvétele, újra közlése, csak a szerző engedélyével lehetséges

© Lengyel György, 2026

A Szeleta-barlang 2024-es feltárása augusztus 4-től augusztus 15-ig zajlott. A barlangot a kijelölt kék túra útvonalán közelítettük meg. A Hámori Szikla és Jégmászó Egyesület (HSZJSE) hozzájárult ahhoz, hogy a felső-hámori sziklafal melletti területen létesített zárható WC-jét az ásatás ideje alatt használjuk. Emiatt a sziklafaltól induló meredek ösvényen is közlekedtünk WC használat miatt.

A barlangban egyszerre maximum 8 fő dolgozott reggel 8 órától délután 16:30 óráig. A hétvégeken nem dolgozunk. A barlangban akkumulátoros reflektorokkal világítottunk. A munkálatok során keletkező hulladék napi szintű elszállítását biztosítottuk. Továbbá, gondoskodtunk a turisták által esetlegesen hátrahagyott hulladék elszállításáról is.

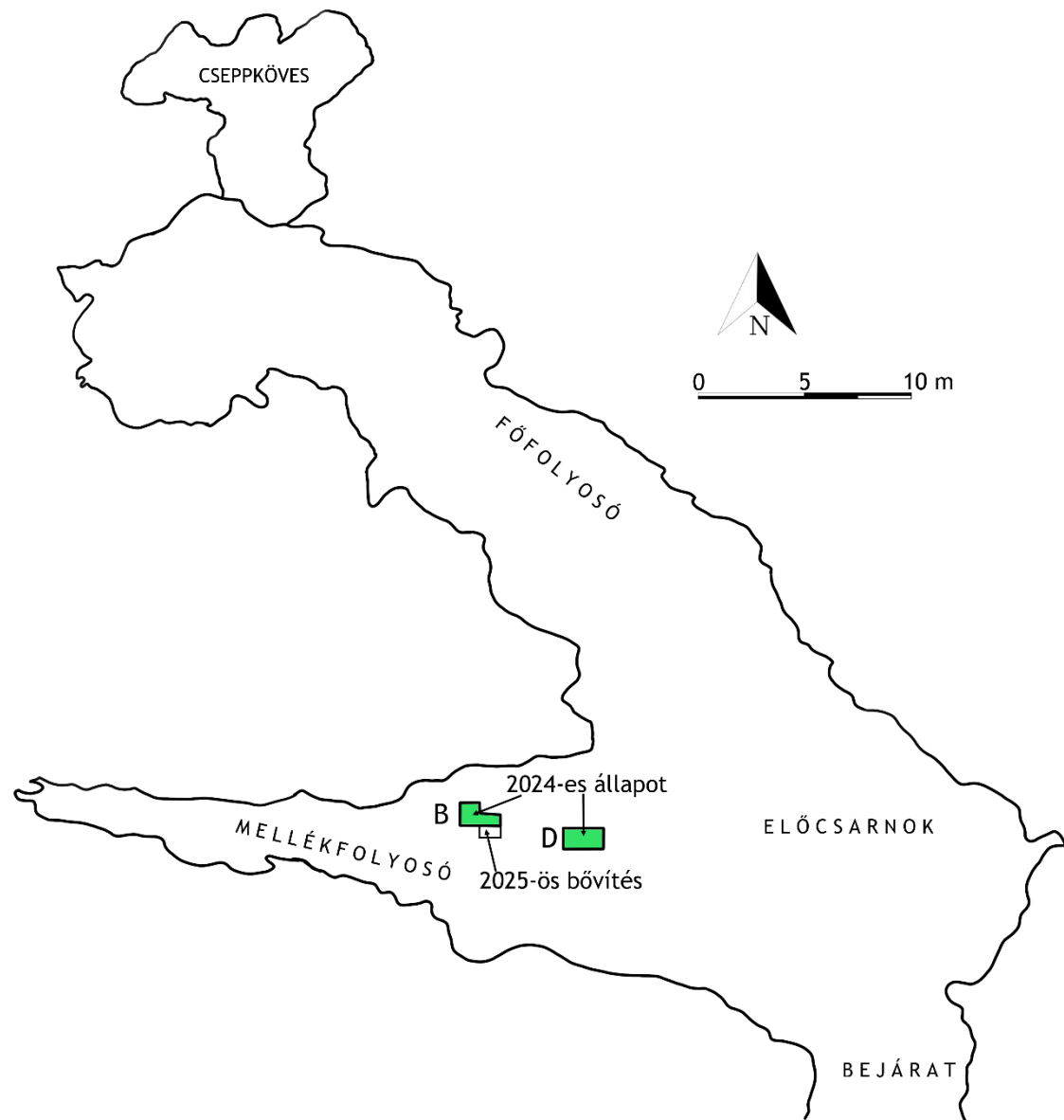
A munkaterületet piros-fehér szalagos elkerítésével és figyelmeztető veszélyt jelző tábla kihelyezésével jelöltük a balesetek elkerülése érdekében. Augusztus folyamán esőmentes napokon naponta kb. 20-30 turista látogatta a barlangot.

Kutatásunk fókusza 2025-ben a 2024-ben megkezdett „D” és „B” szelvények mélyítése annak érdekében, hogy a Szeletien kultúra 3-as rétegének alját elérjük. Ezzel a kultúra teljes időtartamára nyerhetünk radiokarbon dátumokat és az időrendi kérdéseit tudjuk tisztázni. A B szelvény déli oldalát egy 50 cm szélességben és 100 cm hosszúságban dél felé kibővítettük. Az itt található kutatható üledékek felszíni érintettsége így 2 m²-re bővült.

Az üledéket geológiai rétegek szerint, a geológiai rétegeket 2 cm vastag mesterséges szintekre osztva bontottuk le. Minden 2 cm vastag szintből 50 cm x 50 cm területről a finom üledéket a kötőrmelék kiválogatása után elcsomagoltuk. Az üledéket a barlangból elszállítottuk és iszapoltuk.

A 3 hetes munka alatt mindkét szelvényben a 2024-es ásatás során elért felszínről 60 cm-t haladtunk lefelé a Kadić Ottokár által 3-as számmal jelzett rétegben. A leletek döntő többsége barlangi medve csont. Egyetlen pattintott kőeszközt találtunk a B szelvényben, amely egy babérlevél alakú kétoldali megmunkálású lándzsahegy töredéke.

Az általunk megmozgatott üledékből visszamaradó kötőrmeléket geotextiliával fedett területen deponáltuk. A szelvények visszatemetését és a munkálatok előtti felszíni állapotok visszaállítását 2025. augusztus 15-én elvégeztük. A szelvények visszatöltéséhez a kiásott és átválogatott üledéket használtuk.

1. ábra. A Szeleta-barlang alaprajza a 2025-ben bontott szelvényekkel.

2. ábra. A „B” szelvény kinyitása után 2025-ben, a 2024-es állapotot mutatja.

3. ábra. A „B” szelvény az 50 cm-es bővítéssel dél felé 2025-ben.

4. ábra. A „B” szelvény felülnézete (a kép felső részén a szelvény déli fala látható).

5. ábra. Rétegsor a „B” szelvényben. A kép alsó és jobb oldali részén a szálkő látható.

6. ábra. A korábbi ásatások után visszatöltődött, másodlagos helyzetű üledékek a „B” szelvény déli falában.

7. ábra. A „B” szelvény visszatemetve.

8. ábra. A „D” szelvény kinyitva 2025-ben.

9. ábra. A „D” szelvény felülnézete.

10. ábra. Rétegsor a „D” szelvény nyugati falában.

11. ábra. A „D” szelvény visszatemetve.